

Arrâk'ın *Tehzîbü'l-âkvâl ve'l-a'mâl ve Muhtaşaru Rihleti İbn Rüşeyd* adlı iki eserinin daha bulunduğu kaydedilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Arrâk, *Tenzihü's-şerî'a*, Abdülvehhâb Abdülatîf'in girişi, s. s-k; Abdülkâdir el-Ayderûsî, *en-Nürü's-sâfir*, s. 174-179; Gazzî, *el-Kevâkibü's-sâ'ire*, II, 197-199; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VIII, 337-338; *Keşfü'z-zunûn*, I, 494, 514; II, 1077, 1122; *Hediyetü'l-ârifin*, I, 746; *İzâhu'l-meknûn*, II, 648; Brockelmann, *GAL*, II, 513; *Suppl.*, II, 534; Zirikî, *el-A'lâm*, V, 12, 165; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mû'elliifin*, VII, 218; Kettânî, *er-Risâletü'l-müstetrafe*, s. 113; Cezzâr, *Medâhibü'l-mû'elliifin*, II, 988-989; M. Habîb el-Hile, *et-Târîh ve'l-mû'errihûn bi-Mekke*, London 1994, s. 213-216.

 SELMAN BAŞARAN

İBN ARRÂK, Muhammed b. Ali

(ابن عراق، محمد بن علی)

Ebû Ali Şemsüddîn Muhammed b. Ali b. Abdirrahmân b. Arrâk ed-Dimaşki (ö. 933/1526)

Şâzeliyye tarikatının Arrâkiyye kolunun kurucusu.

878'de (1473) Dimaşk'ta doğdu. Bir Çerkez emirinin oğludur (Taşköprizâde, s. 353). Bazı çağdaş kaynaklarda (Zirikî, VI, 290; *DMBİ*, IV, 218) lakabı İbn İrâk şeklinde kaydedilmiştir. Ömer ed-Dârânî, İbrâhîm el-Kudsi gibi hocalardan Kur'an ve tecvid, Zeyneddin el-Arafed adlı bir âlimden matematik dersleri alan İbn Arrâk, üç yıl yanında kaldığı Ömer es-Sayhûnî'den hat sanatını öğrendi. 895'te (1490) babası ölünce onun bazı işlerini takip etmek için Beyrut'a gitti. Burada Allah'ın velî kullarından olduğunu duyduğu Şeyh Muhammed er-Râik ile tanıştı. Bu zat

kendisine Beyrut'ta Şeyh Affân, Trablus'ta Şeyh Yâsir, Sayda'da Şeyh Ömer ile de görüşmesini tavsiye etti. Daha sonra Dimaşk'a dönerek avcılık, binicilik, satranç gibi sporlarla meşgul olmaya ve eğlencelerle dolu bir hayat sürmeye başladı. Bir süre sonra dinî hayata yönelen İbn Arrâk dinî ilimleri öğrenmeye girişti. 904 (1499) yılında Şâzeli şeyhi Ali b. Meymûn'a intisap etti. Ağır riyâzet ve mücâhedelerle dolu bir seyrül sülûk dönemi yaşadı. Ertesi yıl Mısır'a giderek Celâeddin es-Süyûtî, Şeyh Abdülkâdir ed-Deştûti, Ebû'l-Mekârim el-Heytî, İbn Habîb es-Safedî gibi âlim ve şeyhlerle tanıştı, onların meclislerine katıldı. Ardından Dimaşk'a döndü. Şeyhi Ali b. Meymûn'un Bursa'dan Hama'ya geldiği 911 (1505) yılına kadar Hama'da ikamet eden İbn Arrâk bir yıl daha burada kaldıktan sonra şeyhinin izniyle Beyrut'a dönerek irşad faaliyetine başladı. Kısa sürede yirmi dört kitap kaleme aldığı öğrenen şeyhi Ali b. Meymûn bir mektup göndererek onu Dimaşk'a çağırdı ve çok kitap yazmamasını tavsiye etti (913/1507). Birkaç yıl Dimaşk civarındaki Sâlihiyye'de ikamet ettikten sonra Ali b. Meymûn'un bulunduğu Mecdelmauş'a gitti ve onun vefatına kadar (917/1511) burada kaldı. 923 (1517) yılında Beyrut'a bir tekke açan İbn Arrâk ertesi yıl hacca gitti. Bir daha Beyrut'a dönmeyip Medine'ye yerleşti ve irşad faaliyetini burada sürdürdü. 24 Safer 933 (30 Kasım 1526) tarihinde Mekke'de vefat etti.

Şâzeliyye tarikatının Suriye bölgesindeki en büyük temsilcilerinden biri olan İbn Arrâk, bu tarikatın kendi adına nisbet edilen Arrâkiyye kolunun kurucusudur. Tarikat XVII. yüzyılda Hicaz bölgesinde de yaygınlık kazanmıştır. İbn Arrâk'ın oğlu Ebû'l-Hasan Ali (ö. 963/1566), mevzû ha-

disler konusunda *Tenzihü's-şerî'a* başlıklı önemli bir eser telif etmiştir.

Eserleri. İbn Arrâk'ın nüshaları tesbit edilen belli başlı eserleri şunlardır: *el-Evrâd* (Süleymaniye Ktp., Lala İsmâil, nr. 246); *Hidâyetu's-sekâleyn fi fazli'l-Haremeyn* (Süleymaniye Ktp., Hekimoğlu Ali Paşa, nr. 941/3); *Keşfü'l-hicâb (Hediyetü'l-ârifin*, II, 232; Brockelmann, *GAL*, II, 437); *Mevâhibü'r-rahmân fi keşfi 'avrâtî's-şeytân* (Brockelmann, *GAL*, II, 437); *Te'dîbü'l-âkvâl ve tehzîbü'l-a'mâl* (Fuâd Seyyid, I, 117); *Risâle fi ehli't-ṭarîk (a.g.e., I, 371). Risâletü İbn 'Arrâk ile's-şûfiyye* (M. Riyâd el-Mâlih, III, 615-616); *Vaşiyyetü'l-muntazar (a.g.e., III, 165; Fuâd Seyyid, III, 200); el-Kavâ'idü's-şer'iyye li-sâliki't-ṭarîkati'l-Muhammediyye (a.g.e., II, 221); Cevheretü'l-gavvâs ve tuhtetü ehli'l-ihtisâş* (Ahlwardt, I, 161); *'Akîdetü İbn 'Arrâk (İzâhu'l-meknûn, II, 116). Kaynaklarda adı geçen diğer eserleri şunlardır: es-Sefînetü'l-'Arrâkiyye fi libâsi'l-hurkatî's-şûfiyye, Sefînetü'n-necât, Risâle fi şifâtî evliyâ'llâh, el-Minehu'l-âmmiyye ve'n-nefehâtü'l-Mekkiyye.*

BİBLİYOGRAFYA :

Taşköprizâde, *eş-Şekâ'ik*, s. 353-354; Mecdî, *Şekâik Tercümesi*, II, 358; Gazzî, *el-Kevâkibü's-sâ'ire*, I, 59-68; Abdülkâdir el-Ayderûsî, *en-Nürü's-sâfir*, s. 174-179; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1358; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, VIII, 196-199; Nebhânî, *Kerâmâtü'l-evliyâ'*, I, 301; Ahlwardt, *Verzeichniss*, I, 161; *İzâhu'l-meknûn*, II, 17, 18, 116, 719; *Hediyetü'l-ârifin*, II, 232; Brockelmann, *GAL*, II, 332, 436, 437; *Suppl.*, II, 461; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mû'elliifin*, XI, 21; Fuâd Seyyid, *Fihrisü'l-mahtûtâtî Dâri'l-kütübî'l-Mişiyye*, Kahire 1375/1956, I, 117, 371; II, 221; III, 200; J. S. Trimingham, *The Sufi Orders in Islam*, Oxford 1971, s. 89-90; M. Riyâd el-Mâlih, *Fihrisü mahtûtâtî Dâri'l-kütübî'z-Zâhiriyye: et-ṭasavvuf*, Dimaşk 1398/1978, I, 615-616; II, 165; Zirikî, *el-A'lâm (Fethullah)*, VI, 290; Ömer Abdüsselâm Tedmürî, *Meusû'atü 'ulemâ'i'l-müslimîn fi târihi Lüb-nâne'l-İslâmî: el-kismü's-şânî*, Beyrut 1411/1990, IV, 91-97; Nihat Azamat, "Ali b. Meymûn", *DİA*, II, 411-412; "İbn 'İrâk", *DMBİ*, IV, 218-219.

 MEHMET DEMİRCİ

İBN ASÂKİR, Ebû Mansûr

(أبو منصور ابن عساکر)

Ebû Mansûr Fahrüddîn Abdurrahmân b. Muhammed b. el-Hasen ed-Dimaşki (ö. 620/1223)

Şâfiî fakihî ve hadis âlimi.

550 Recebinde (Eylül 1155) doğdu. Amcaları Ebû'l-Kâsım İbn Asâkir ve Sâinüddin İbn Asâkir ile İbn Ebû Asrûn, Abdurrahman b. Ebû'l-Hasan ed-Dârânî, Ebû'n-

İbn Arrâk'ın *Hidâyetu's-sekâleyn* adlı eserinin ilk iki sayfası (Süleymaniye Ktp., Hekimoğlu Ali Paşa, nr. 941/3)

